

MÜTALİƏ MƏDƏNİYYƏTİNİN FORMALAŞDIRILMASI

**Aida Hüseynova,
Hacıqabul rayonu, A.Dadaşov adına
5 nömrəli tam orta məktəbin müəllimi**

Mütaliə mədəniyyətinin formalaşdırılması və inkişafı baxımdan məktəbin üzərinə böyük masuliyət düşür. Onun istiqamətləndirilməsi ən prioritet vəzifələrdənədir. Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin "Ümumtəhsil məktəbi şagirdlərinin mütaliə vərdişlərinin təkmilləşdirilməsi və onlarda mütaliə mədəniyyətinin formalaşdırılması ilə bağlı tədbirlər barədə 16 dekabr 2014-cü il tarixli əmrin icrası ilə əlaqədar olaraq, Hacıqabul RTŞ-də müvafiq tədbirlər planı hazırlanmış və rayonun bütün məktəblərində əməli işlər həyata keçirilməyə başlanılmışdır. Dadaşov adına 5 nömrəli tam orta məktəbdə də bu istiqamətdə tədbirlərə start verilmişdir. Həqiqətən, son vaxtlar əhalinin əksər hissəsində kitab oxumaq meylə zəifləmişdir. Vaxt məhdudiyyəti, çoxsaylı telekanallarda nümayiş etdirilən əyləncə xarakterli zövqsüz şou-proqramların bolluğu, internet klublarının cəlbəciliyi, gənc və yeniyetmələrin kompüter oyunlarına, mobil telefonlara maraq göstərməsi onları kitabdan uzaqlaşdırır. Məşhur filosof Siseronun: "Kitab olmayı ev ruhdan ayrılan bədən kimidir" bənzətməsi təsadüfi deyil. Evdə valideynlərinin, məktəbdə yaşıdlarının, ətrafindakı yaxınlarının kitab oxumadığını görən şagird, təbii ki, hər hansı əsəri olda edib oxumaq arzusunda olmaz. Amma bədii əsər oxumayan, müsəris və klassik ədiblərimizi və onların yaratdıqları sənət incilərini tanımayan, dünya ədəbi-bədii ərsindən bixəbər insan heç vaxt müsəris,

sivil, mədəni şəxs kimi yetişə bilməz.

Təhsil naziri cənab Mündər Cabbarov bu məsələyə dəfələrlə toxunmuş, mütaliənin əvəzsiz rolunu dönə-dönə qeyd etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Azərbaycan dilində latin qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında" sərəncamı ilə çoxsaylı əsərlər təkrar nəşr olunmuş və ölkə kitabxanalarına hədiyyə edilmişdir. Artıq respublikamızda Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı kitabxanaları seriyasından klassik və müsəris yazıçıların əsərləri çap olunmuş, elektron kitabxanalar yaradılmışdır. Bu gün istənilən əsəri tapmaq və oxumaq mümkündür. Əsas odur ki, insanda oxumaq istəyi, mütaliə həvəsi olsun. Ona görə ümumtəhsil məktəblərində şagirdlərin mütaliəyə istiqamətləndirilməsi, onlarda mütaliə mədəniyyətinin formalaşdırılması üzrə zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsi günün təxirəsalınmaz vəzifələrindənədir. Mütaliə mədəniyyətinin və oxuya motivasiyanın yüksəldilməsinə tək ədəbiyyat müəllimlərinin deyil, bütün məktəb kollektivinin, sinif rəhbərlerinin, kitabxanaçının birgə, səmərəli fəaliyyəti nəticəsində nail olmaq mümkündür. Valideynlər arasında da təbliğat və məraflandırma işlərinin aparılması, zənimcə, müsbət nəticə verər. Onların şəxsi nümunəsi övladlarının oxuya motivasiyasını gücləndirir. Kiçik yaşlarından, ibtidai si-niflərdə artıq şagirdə mütaliə mədəniyyət

aşılmalıdır. Məktəbimizin geniş, təmirli, gözoxşayan kitabxanası var. Kitabxanaçı Pərvanə Əliyeva burada səliqə-sahman yaradıb. Şagirdlərdə mütaliə mədəniyyətini formalaşdırmaq məqsədi ilə əvvəlcə onlarda kitaba, bədii ədəbiyyata sevgi hissi yaratmaq və inkişaf etdirmək lazımdır. Dahi Nizami Gəncəvinin zəngin dühəsinin, ustad qələminin məhsulu olan misralar köməyimizə yetir:

Dünyada nə qədər kitab var belə,
Çalışıb, əlləşib gətirdim ələ,
Oxudum, oxudum, sonra da vardım,
Hər gizli xəznədən bir dürr çıxardım.

Azərbaycan ən qədim zamanlardan nəhəng söz ustadlarının, bədii və fəlsəfi təxəyyül sahiblərinin maskəni kimi məşhur olub. Şagirdlərimizi onlarda yadigar qalan əsərlərlə tanış etməyi qarşımıza məqsəd qoymuşq. Bu zaman şagirdlərin yaş və qavrama xüsusiyyətləri, psixoloji vəziyyətləri də nəzərə alınaraq, oxunması tövsiyə olunan əsərlərin siyahısını hazırlamışq. Bədii ədəbiyyat insanın bədii zövqünü cılalayıb, onun mənəni zənginləşməsində, kamil şəxsiyyət kimi yetişməsində əhəmiyyətli rol oynayır. Biz tədbirlər planına humanizmi, xeyrxiqliyi, xalqa bağlılığı, vətənpərvərliyi, dövlətçiliyə sədəqəti aşılan əsərlərlə yanaşı, şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri də daxil etmişik.

Müvafiq göstərişlərə uyğun olaraq ümumtəhsil məktəblərində məşhur yazıçıların, ədəbiyyat sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüş yazıçıların, eləcə də tanınmış Azərbaycan ədiblərinin yaradıcılığı və əsərlərinin məzmunu haqqında şagirdlərə məlumatlar çatdırılmalıdır. Artıq bu istiqamətdə xeyli iş görülmüşdür. Bu günlərdə görkəmli qırğız yazıçısı Cingiz Aytmatovun "Ösra bərabər gün" romanı şagirdlərimiz tə-

rəsindən oxunmuş və müzakirə olunmuşdur. Kiçik yaşı şagirdlərimiz Nobel mükafatı laureati Redżyd Kiplinqin əsərlərini oxumaq tövsiyə olunur. Onun əsəri əsasında çəkiliş "Mauqli" cizgi filmi birgə izlnilmişdir. Yuxarı sınıf şagirdlərinə isə Nobel mükafatı laureati Ernest Heminqueyin "Olvida, silah!" romanını oxumaq, roman haqqında rəylərini yazmaq tapşırığı verilmişdir. Sonra əsər müzakirə olunmuşdur.

Gözəl müəllim və yazıçı S.S.Axundovun "Qorxulu nağıllar"ınə altıncı və yedinci sınıf şagirdləri həmişə maraqlı göstərmışlar. A.Şaiqin, B.Vahabzadənin, Z.Yaqubun əsərləri mütaliə və müzakirə olunmaq üçün şagirdlərin ixtiyarına verilmişdir. Süratlı oxu müsəbiqəsi keçirilmiş, bədii əsərlər əsasında ləntə almış ekran əsərlərinə kollektiv baxış keçirilir. Ədəbi-bədii qiraat gecələri, "Ən fəal oxucu", "Bədii əsər barədə haqqında ən yaxşı inşa", "Bədii əsər barədə ən müükəmməl ray" müsəbiqələri ədəbi-bədii hekayə axşamları da uşaqların mütaliə mədəniyyətinə kömək edir.

Kitaba, mütaliəyə maraqlı oyatmaq üçün bu barədə deyilən müdrik sözlər də yada salınır: "Kitab - bir kəsin o biri kəsə mənəvi vəsiyyətidir" (A.Gertsen), "Kitab insan ruhunun müqəddəs yazısıdır" (M.Qoriki). Uşaqlara oxumağın vacibliyi də çatdırılmalıdır. P.Stil yazmışdır ki, "İdmən bədən üçün, oxumaq isə ağıl üçün lazımdır."

Uşaqlara mütaliənin səmərəliliyi də izah edilməlidir. Mütaliəyə həvəs oyatmaq, heç də hər cür əsəri, yaxud internetdə qoylan hər cür məlumatı oxumaq, öyrənmək demək deyildir. Onlar oxumaq üçün əsərləri müəllimin rəhbərliyi ilə seçməli və ancaq tövsiyə olunanları oxumalıdır. Mütaliə - təbriyənin ən etibarlı açarıdır.